

Bologna Süreci'nin Sosyal Boyutu ve Yükseköğretim Yönetimine Öğrencilerin Katılımı

Bologna Süreci Kapsamında Sosyal Boyut:

- **Sosyal Boyut Kavramı Nasıl Ortaya Çıkmıştır?**

Sosyal Boyut kavramının ortaya çıkış sebebi, Bologna Süreci katılımcı ülkelerinin demografik ve ekonomik açılardan, sosyal ve politik kültür, öğrenci, yükseköğretim kurumu sayısı ve eğitim sistemi bakımından farklılık ve çeşitlilik göstermeleridir. Bologna ülkeleri arasındaki söz konusu farklılık ve çeşitlilik, Bologna Süreci Sosyal Boyut Çalışma Grubu'na "sosyal boyut" kavramını geniş kapsamlı bir şekilde tanımlama zorunluluğu getirmiştir.

- **Sosyal Boyut Kavramı Nedir?**

Sosyal Boyut kavramı, genel anlamda, "yükseköğretime erişen, yükseköğretime katılan ve yükseköğretimi tamamlayan öğrenci gruplarının toplumların çeşitliliğini yansıtmaya hedefi"ne ulaşma sürecidir. Bu süreç, ülkeler ve toplumlara bağlıdır.

Yükseköğretimde "Sosyal Boyut" kavramının temel unsurları şu şekilde sıralanmaktadır:

Yükseköğretime erişimde eşit fırsatlara sahip olmak

(Kaliteli yükseköğretime eşit erişim)

Bütün bireyler yükseköğretimden faydalanma konusunda eşit fırsatlara sahip olmalıdır ki bu şekilde kendilerini geliştirebilsinler, sürdürülebilir bir istihdam sağlansın ve aktif bir vatandaşlık için gerekli zemin hazırlansın.

Toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimlerini güçlendirmek

Toplumların kaliteli yükseköğretim talebini karşılamak beraberinde sosyal, kültürel ve ekonomik gelişim fırsatı getirir.

Herkes için yükseköğretimi erişilebilir kılmak, toplum içerisindeki potansiyeli en üst düzeye getirir, sosyal eşitliğe katkıda bulunur ve bilgi toplumunu yaratır.

Eğitim-öğretim sistemlerindeki eşitsizlikler beraberinde işsizlik ve sosyal dışlanma getirir ve bunun ağır bedellerini yine toplum öder.

Avrupa yükseköğretiminin kalitesi ve çekiciliğini artırmak

Kaliteli bir eğitim çevresi/atmosferi sunan güçlü bir sosyal boyut, Avrupa yükseköğretim alanını diğer ülkelere ve kıtalardan öğrenciler ve akademik personel için çekici kılar.

Öğrenciler için uygun çalışma ve yaşam şartları oluşturmak

Öğrenciler uygun çalışma ve yaşam koşullarına sahip olmalıdırlar ki sosyal ve ekonomik geçmişlerine bağlı engellerle karşılaşmaksızın uygun bir süre içerisinde çalışmalarını tamamlayabilsinler.

Yükseköğretime Erişimi Artırmak için Öğrencilere Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri sunmak

Dezavantajlı Öğrenci Gruplarının Hükümet tarafından Desteklenmesi

Sosyal olarak, özellikle finansal bakımdan, dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilerin yükseköğretime erişiminin artırılması için hükümetler söz konusu öğrencileri desteklemeli ve tedbirler almalıdır.

Yükseköğretime Erişimde ve Yükseköğretim İçerisinde Esnek Öğrenim Yolları Oluşturmak

Tüm vatandaşlara, kendi yetenekleri ve istekleri doğrultusunda, yükseköğretime erişimde ve yükseköğretim içerisinde yaşam boyu öğrenim yollarını izleme şansı sağlanmalıdır.

Öğrencilerin Yükseköğretim Yönetimine Katılımını sağlamak

Öğrenciler yükseköğretim yönetiminin tam ortaklarıdır ve yükseköğretimin düzenlenmesi ve içeriğinin hazırlanmasında yer almalıdır.

Bologna Süreci içerisinde Sosyal Boyut Kavramına Ne Zaman Değindi?

2001 yılında Prag'da gerçekleştirilen ilk Bologna Bakanlar Konferansı'ndan itibaren sosyal boyut sürecin bir parçasıdır. Sosyal boyut, Prag'da Bologna Bakanlar Konferansında, öğrenci temsilcilerinin önerisi üzerine Bakanlar Bildirgesi'nde yer almıştır. Prag'ı izleyen bildirgelerde ise sosyal boyut Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın başarısı için önemli bir unsur olarak kabul edilmiştir.

- **Bologna Süreci Bildirgeleri içerisinde Sosyal Boyut: Sorbonne, Prag, Berlin ve Bergen Bildirgeleri**
 - Bologna Bildirisi (1999)

Değiniyor

- Prag Bildirisi (2001)

ESIB tarafından ilk defa “Sosyal Boyut Kavramı” kullanılmıştır.

“Kamu sorumluluğu” ve “öğrenci katılımı” kavramları vurgulanmıştır.

- Berlin Bildirisi (2003)

Sistemik vurgu var.

Eşitsizliklerin giderilmesi

Sosyal Bütünleşme

- Bergen Bildirisi (2005)

Sürecin temel öğelerindedir.

Hükümetlerin sorumluluğu

- Londra Bildirisi (2007)

Eşit fırsata dayalı katılım

Ulusal Strateji ve Politika raporları

- **Londra Bildirgesi'nde Sosyal Boyut ile İlgili Ne Karar Alındı?**

Toplum içerisinde sosyal uyumun güçlendirilmesi, eşitsizliklerin azaltılması, bilgi, beceri ve yetkinliklerin artırılması açısından,

“Yükseköğretime erişen, yükseköğretime katılan ve yükseköğretimi tamamlayan öğrenci grupları toplumların çeşitliliğini yansıtmalı”

“Öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumlarından kaynaklanan herhangi bir engelle karşılaşmaksızın eğitimlerini tamamlamaları sağlanmalıdır

- Bu sebeple,

Yeterli derecede öğrenci hizmetlerinin sağlanması,

Yükseköğretim içerisinde ve yükseköğretime erişimde daha esnek öğrenim yollarının oluşturulması ve

Her seviyede eşit fırsatlar yaratılarak yükseköğretime katılımın artırılması yönünde tüm çalışmalar devam edecektir.

- **Sosyal Boyut Çalışma Grubu Ne Zaman, Hangi Amaçla Oluşturuldu?**

Tarih: 2005 Bergen (Norveç) gerçekleştirilen Bologna Bakanlar Konferansı

Amaç: Yükseköğretimden Sorumlu Bakanlar, bir sonraki Bakanlar Konferansı'nda (Londra,2007) sunmak ve Bologna Süreci durum değerlendirmesine esas teşkil etmek üzere, katılımcı ülkelerdeki öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumları, öğretim üyeleri ve öğrenci hareketliliği konuları hakkında karşılaştırılabilir veri sunması için Bologna İzleme Grubunu görevlendirmiştir. Bologna İzleme Grubu ise Kasım 2005'te Bologna Sosyal Boyut Çalışma Grubunu oluşturmuştur.

Görev Tanımı:

1)Bologna Süreci Bakanlar Konferans Bildirgeleri temelinde sosyal boyut kavramını tanımlamak,

2)Katılımcı ülkelerdeki öğrencilerin yükseköğretime erişiminin artırılması, eğitim koşulları, sosyal ve ekonomik durumları ile öğretim üyeleri ve öğrenci hareketliliği, konuları hakkında karşılaştırılabilir veri sunmaktır.

3)Gelecekte yapılacak durum değerlendirmeleri için öneriler/teklifler hazırlamaktır.

- **Sosyal Boyut Çalışma Grubu: 2005–2007**

Sosyal Boyut Çalışma Grubu, 2005–2007 Dönemi bitiminde yaptığı araştırmalar, veri toplama ve analiz faaliyetleri sonrasında aşağıda yer alan sosyal boyut teklifini son Bakanlar Konferansı'nda sunmuşlardır:

- Eşit fırsatlar temelinde tüm seviyelerde yükseköğretime erişim genişletilmeli,
- Her ülke sosyal boyutla ilgili kendi stratejisini belirlemeli ve ulusal planını hazırlamalı
- Eğitim önündeki engeller tanımlanmalı ve aşılmalı,
- Öğrenciler yükseköğretim öncesindeki eğitimleri boyunca destek ve rehberlik hizmeti almalı.
- Doğrudan ve doğrudan olmayan finansal destek sistemleri, sosyal güvenlik sistemleri, göç politikaları ve vizeler ile çalışma izinlerinin temin edilmeli ve
- Yine, Prag Bildirgesi'nde dile getirildiği gibi öğrenciler yükseköğretim topluluğunun önemli partnerleridir, sosyal boyutta ve hareketlilikte başarı sağlanması için ilgili tüm paydaşlar sürece dahil edilmelidir.

- **Bergen'den Londra'ya, 2005–2007: Varılan Sonuçlar, Neler Yapılmalıdır?**

- Sosyal Boyutla ilgili veri toplanması, şuan ki durum değerlendirme yönteminden daha ileri götürülmelidir.
- Çalışma Grubu, Eurostat & Eurostudent ile birlikte çalışmalı,
- Daha karşılaştırılabilir ve güvenilir veri üretilmeli,
- Söz konusu veri yükseköğretime katılımı eşitlik ve mezunlar için istihdam konularını kapsamalıdır.

2007–2009 Sosyal Boyut Çalışma Programı

—2009 yılına kadar tüm ülkeler sosyal boyutla ilgili ulusal stratejilerini Bologna İzleme Grubu'na, eylem planları, alınacak tedbirler ve etkileriyle beraber, rapor etmelidir.

—Tüm paydaşlar, ulusal düzeyde gerçekleştirilecek söz konusu çalışmada aktif olarak yer almalıdır.

—Öğrenci anketleri, sosyal boyut konusunda karşılaştırılabilir ve güvenilir veri üretmek hedefiyle uygulanmalıdır.

Söz konusu görevler kapsamında, sosyal boyut çalışma grubu Ulusal Eylem Planları için bir şablon oluşturacak, ülkelere eylem planlarını hazırlamalarında yardımcı olacak ve deneyimlerin paylaşılmasını kolaylaştıracak.

Türkiye'de Bologna Süreci'nde Sosyal Boyut Kapsamında Neler Yapıldı?

Eurostudent Projesi Nedir? Türkiye Ne Zaman Katıldı?

Eurostudent Projesi'nin amacı;

Ulusal düzeyde yürütülen öğrenci anketleri temelinde, Avrupa'daki öğrencilerin içerisinde buldukları sosyo-ekonomik koşullar hakkında uluslararası karşılaştırılabilirlikte ve güvenilir veri toplamak, analiz etmek, karşılaştırma yapmak ve katılımcı ülkelerdeki ilgili kurumlara eğitim politikalarını belirlemelerinde ve/veya mevcut politikalarını iyileştirmelerinde yardımcı olmaktır.

Eurostudent Projesi, Hanover'da (Almanya) bulunan HIS (Hochschul-Information-System) tarafından koordine edilmektedir. Temel olarak, yükseköğretimde öğrenciler, sosyo-ekonomik yaşam koşulları ve uluslararası hareketlilik konularına odaklanmakta ve aşağıda sıralanan başlıklar kapsamında veri toplamaktadır:

- yükseköğretime erişim,
- eğitim finansmanı ve kaynakları,
- gelir ve harcamalar,
- konaklama,
- öğrencilerin zaman bütçeleri,
- dile hâkimiyet ve
- eğitim-odaklı yurtdışında bulunma

2007'de Türkiye'nin de katıldığı üçüncü turla birlikte, **2003** ve **2005** yılları olmak üzere, bugüne kadar 3 Eurostudent Projesi yürütülmüştür ve üçüncü tura toplam 23 ülke katılmıştır. 2008 yılı içerisinde Proje'nin dördüncü turu başlatılacaktır ve üçüncü turda gözlemci olarak yer alacak yer alacak 5 ülkeyle beraber toplam katılımcı ülke sayısı 28 olacaktır.

Türkiye, **03 Şubat 2006** tarihinde alınan YÖK Genel Kurul Kararı ile bu projenin 3. safhasına dâhil olmuştur. Bu karar uyarınca, projeyi Türkiye'de yürütmek üzere Prof. Dr. Nezih Güven başkanlığında, Doç.Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör ve Yrd.Doç.Dr. Mustafa Şen'den oluşan bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon, ulusal anket çalışmasını **Aralık 2006-Mart 2007** tarihleri arasında yürütmüştür. Elde edilen veri analiz edilerek, yorumlar ve ulusal yükseköğretim sistemi hakkındaki bilgilendirici metinle birlikte **19 Aralık 2007** tarihinde Eurostudent Proje Koordinatörlerine teslim edilmiştir. Koordinatörler, her ülkenin ulusal profilini/verisini, söz konusu ulusal profilleri kullanarak yaptıkları gösterge bazındaki uluslararası veri karşılaştırmaları içeren [raporu Ağustos 2008](#)'de rapor olarak yayımlanmıştır.

Türkiye'de rasgele seçme yöntemi kullanılarak seçilen **65,000** lisans öğrencisine (ISCED5A) içerisinde "kullanıcı adı"- "şifre" bilgileri ile anketin amacı, içeriği ve uygulama şeklinin açıklandığı bir zarf gönderilmiştir. **16,000** öğrencilerimiz, kullanıcı adları ve şifreleri ile beraber söz konusu zarfın içerisinde belirtilen, anketin bulunduğu Internet adresine giriş yaparak anketi doldurmuştur.

ÖĞRENCİ KATILIMI

Sosyal Boyut konusunun temel taşlarından bir diğeri ise öğrencilerin yükseköğretim yönetime katılması, karar süreçlerinde "eşit paydaş" olarak yer almasıdır.

ESU

Tarih:

17 Ekim 1982

7 ulusal öğrenci birliği (Norveç, UK, İsveç, İzlanda, Fransa, Danimarka & Avusturya) tarafından WESIB (**West European Student Information Bureau**) oluşturulmuştur.

Şubat 1990

WESIB 8 ESIB (European Student Information Bureau (ESIB)

80 sonlarındaki siyasi değişimden WESIB de etkilenmiş, eski SSCB devletlerinin ulusal öğrenci konseylerine de kapılarını açmasıyla beraber, isminin başındaki “W” düşmüştür.

Mayıs 2007

52. Genel Kurul toplantılarında, ESIB logosunun, kuruluşun görevini tam olarak yansıtamadığı gerekçesiyle ESU (European Students’ Union) olarak değiştirilmesine karar verildi. ESIB’in kuruluş amacı üyeleri ile Avrupalı ve uluslar arası kuruluşlar arasında (AB, Avrupa Konseyi, BM,vs gibi) bilgi alışverişinin sağlanmasıydı.

ESU, **36 ülkeden 47 ulusal öğrenci konseyini** bünyesinde barındırmakta, dolayısıyla, 10 milyondan daha fazla öğrenciyi temsil etmektedir.

Amacı: AB, BFUG, Avrupa Konseyi ve UNESCO ve diğer tüm ilgili kurumlar nezdinde, Avrupa seviyesinde öğrencilerin eğitimsel, sosyal, ekonomik ve kültürel ilgi ve ihtiyaçlarını temsil etmek ve desteklemektir.

Türkiye’de Öğrenci Katılımı

Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi

20 Eylül 2005 tarihinde resmi gazetede Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu şekilde, ulusal öğrenci konseyimiz kurulmuştur. Söz konusu yönetmelik uyarınca,

Öğrenci konsey başkanları, öğrenciler ile ilgili konuların görüşülmesi sırasında ilgili yükseköğretim kurumunun senato ve yönetim kurulu toplantılarına katılmaktadır. Başkanın katılamadığı durumlarda, başkan yardımcısı veya başkanın belirleyeceği bir yönetim kurulu üyesi toplantılara katılır. Ulusal Öğrenci Konseyi Başkanı ise Yükseköğretim Genel Kurulunun öğrencilerle ilgili konuların görüşüldüğü toplantılarına, Yükseköğretim Kurulu Başkanı’nın daveti üzerine katılmaktadır.

Kasım 2005’de yapılan toplantılarda, Yükseköğretim Kurumlarının öğrenci konseyleri konsey başkanları seçimi yapılmıştır. Seçim sonucunda belirlenen konsey başkanlarından oluşan ulusal öğrenci konseyleri kurultayı, **26 Aralık 2005’de** gerçekleştirildi.

28 Aralık 2006

Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu ([YÖDEK](#)) Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle öğrenci temsilcisinin üye olarak katılımı kararı alınmıştır.

5-6 Ocak 2007

Ulusal Öğrenci Konseyi Genel Kurul Toplantısı Gazi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirildi. Ulusal Öğrenci Konseyi Başkanı olarak Gazi Üniversitesi Öğrenci Konseyi Başkanı Volkan Yılmaz seçilmiştir.

26-28 Aralık 2008

Ulusal Öğrenci Konseyi Genel Kurul Toplantısı Gazi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirildi. Ulusal Öğrenci Konseyi Başkanı olarak Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Üniversitesi Öğrenci Konseyi Başkanı Sinan KARTAL seçilmiştir.

Bologna Süreci'nin başarısı için temel koşullardan bir tanesi olan öğrenci katılımının artırılmasına yönelik çalışmalar çerçevesinde Ulusal Öğrenci Konseyi temsilcilerinin Süreç ve Bologna Uzmanları Ulusal Takımı Projesi hakkında bilgilendirilmesi, Bologna Süreci'nin öngördüğü şekilde öğrenci merkezli eğitim yöntem ve yaklaşımlarının uygulanması, hareketliliğin önündeki engellerin kaldırılması ve Bologna Süreci'nin tamamlayıcı bir parçası olan sosyal boyut çerçevesinde öğrencilerin sosyal ve ekonomik geçmişlerinden kaynaklanan engeller olmadan, eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve her düzeyde eşit fırsata dayalı katılımın artırılması amaçlarına yönelik Üniversitelerin Öğrenci Konseyleri ile görüş ve deneyimlerin paylaşılması ve bunların hayata geçirilmesi alanında çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye'nin Bologna Süreci'nin Sosyal Boyutunda hayata geçirdiği çalışmalar ayrıca 2007-2009 [Ulusal Eylem Planı](#)'nda Sosyal Boyut bölümünde de belirtilmiştir.